

I. Všeobecné údaje SAV

1. Všeobecné údaje pracoviska

SAV je v súčasnosti pracoviskom 3 výskumných ústavov, ktoré v rámci svojho skompletovania sú integrované SAV. V zriaďovacom rozhodnutí SAV boli označené nasledovné výskumy:

- a/ grant č. 339 - Stratégie sociálneho správania Slovákov v sociálno-kultúrnom kontexte a možnosti ich optimalizácie.

V grantovom projekte v zmysle a jeho cieľov boli riešené 3 motívy a zároveň boli začaté práce na realizácii kľúčového pojmu stratégie sociálneho správania.

- Sociálne správania
Práce v zmysle konceptualizácie a operationalizácie pojmu viedli do

Stručná správa o činnosti Spoločenskovedného ústavu SAV v Košiciach za rok 1991

- Sociálno-psychologické koreláty A/B typu správania
Cieľom vedeckého výskumu bolo overenie špecifickosti A/B typu a výskumných charakteristík sociálno-psychologickej povahy.
- Prejavy agresivity v interpersonálnom správaní
V 5 experimentoch bol skúšaný vplyv pohľadu a pozície na porovnanie a hodnotenie prípadu konfliktnej situácie. Potvrdilo sa, že ľudia v rôznych pozíciách odlišne interpretujú dej.
- Hierarchia - vnímanie spoločenskej situácie, sebajednoty a spoločenských úloh
Cieľom skúšky - identifikovať vzťahy medzi pozíciou v sociálnej štruktúre, hierarchicko-správnou sociálnou realitou, sociálnym správaním v spoločnosti v kontexte jej zmien, bol pre tento rok konkrétny výskum v zmysle nasledovných:
Získané výsledky boli priložene priložené.

január 1992

I. Vedecká činnosť SvÚ SAV

1. Vedecké výsledky pracoviska

SvÚ SAV je riešiteľským pracoviskom 3 výskumných úloh, ktoré všetky boli akceptované ako interné granty SAV. V riešení jednotlivých úloh boli dosiahnuté nasledovné výsledky:

a/ grant č. 339 - Stratégie sebauplatnenia človeka v sociálno-kultúrnom kontexte a možnosti ich optimalizácie.

V grantovom projekte v súlade s jeho členením boli riešené 3 subtémy a zároveň boli začaté práce na operacionalizácii kľúčového pojmu stratégie sebauplatnenia.

- Sebauplatnenie

Práca v smere konceptualizácie a operacionalizácie pojmu vyústila do konštrukcie troch metodík. Výsledky poskytli empirický dôkaz o produktivnosti konštruktu i nástrojov, ktoré ho umožňujú tromi rozdielnymi prístupmi identifikovať.

- Sociálnopsychologické koreláty A/B typu správania

Cieľom uskutočneného výskumu bolo overenie súvislosti A/B typu a vybraných charakteristík sociálnopsychologickej povahy.

- Prejavy agresivity v interpersonálnom správaní

V 5 experimentoch bol skúmaný vplyv pohlavia a pozície na percepciu a hodnotenie priebehu konfliktných situácií. Potvrdilo sa, že ľudia v rôznych pozíciách odlišne interpretujú dej.

- Nezamestnaní - vnímanie spoločenskej situácie, seba a svojich perspektív

Cieľom subtémy - identifikovať vzťahy medzi pozíciou v sociálnej štruktúre, kongnitívnym spracovaním sociálnej reality, sebauplatnením v spoločnosti v kontexte jej premien, bol pre tento rok konkretizovaný výskumom v súbore nezamestnaných.

Získané výsledky boli priebežne publikované.

b/ grant č. 340 - Minoritné etnické spoločenstvá na Slovensku v procesoch spoločenských premien

V r. 1991 bol grant zameraný hlavne na systematizáciu poznatkov získaných zo sociologicko-sociálnopsychologických výskumov národnostných vzťahov v národnostne zmiešaných oblastiach Slovenska a empirického výskumu rómskeho etnika realizovaných v SvÚ SAV v rokoch 1987-1990. Okrem toho išlo o monitoring tlače, za účelom sledovania aktivít etnicky orientovaných spoločenských, politických a kultúrnych subjektov a syntézu ostatných údajov o maďarskom, rusínsko-ukrajinskom a rómskom etniku.

Prínosom grantu je nadviazanie medzinárodnej spolupráce rozsiahlejšieho charakteru /uvedené v bode 3/. Úlohou realizovanou mimo plánu je výskum troch špecifických skupín učiteľov, kde sa sledujú nasledovné otázky:

- hodnotenie historického vývoja vzťahov Slovákov a Maďarov;
- hodnotenie ich súčasných vzťahov z medzinárodného i vnútroštátneho aspektu na makroúrovni;
- hodnotenie medzourovňových, mikroúrovňových vzťahov;
- etnickú orientáciu a jej zmeny v rodinnej genegéze.

Výskum je v štádiu ukončovania terénneho zberu údajov.

c/ grant č. 348 Vývoj minoritných etnických spoločenstiev na Slovensku v rokoch 1918 - 1990

Z hľadiska vnútorného členenia problematiky sa vytvorili relatívne samostatné podskupiny, ktoré sa zaoberali:

- problematikou maďarskej národnosti na Slovensku, kde o.i. problematika reslovakizácie a problematika maďarského školstva na Slovensku boli spracované v širšom kontexte; obidva základné výstupy zaplňajú prakticky doteraz nespracovanú a citlivú oblasť našich dejín.
- problematika rusínsko-ukrajinskomu, ktorá je spracovaná najmä v dvoch rovinách politickej a sociálnoekonomickej.
- problematika Rómov na Slovensku, kde je spracovaná história vývoja Rómov po druhej sv. vojne až do súčasnosti, demografická charakteristika Rómov a ich vývoj.

Z hľadiska skúmaného časového obdobia sa uskutočňoval čiastočný zber materiálu - archívny výskum z rokov 1918 - 1960. Základom pre

výstupy z riešenia úlohy bolo obdobie rokov 1945 - 1960. Vzhľadom na potreby praxe, ale najmä z hľadiska kontaktu s ďalšími vednými disciplínami, ktoré pracujú na SvÚ SAV /sociálna psychológia a sociológia/ boli pripravené aj materiály presahujúce uvedené obdobie a viažúce sa k súčasnosti /viď zoznam publikácií/.

2. Iné vedecké aktivity SvÚ SAV v rámci ČSFR

a/ ústav sa aktívne zapájal do vedeckého života formou spoluorganizovania odborného podujatia:

- seminár na tému Maďarská menšina na Slovensku v marci 1991 /organizátori - HÚ SAV, NÚ SAV, SvÚ SAV/ s viacerými vystúpeniami za SvÚ SAV

a taktiež aktívnou účasťou na odborných podujatiach:

- VI. medzinárodná vedecká konferencia ÚEM /problematika A-typu správanie, september 1991/

- účasť na zasadnutí Asociácie ukrajincov Slovenska /október 1991/ - úlohy historiografie vo výskume ukrajinsko-rusínskej národnosti.

Celkový počet vystúpení je uvedený v prílohe.

b/ Odrazom dosiahnutej úrovne rozpracovania niektorých otázok, ale aj snahy zapojiť sa do celospoločenského diania bola expertízna činnosť pracovníkov ústavu.

- 1 pracovník ústavu je členom Rady vlády SR pre národnosti, 1 pracovník je členom expertnej skupiny k rómskej problematike, ktorá pracuje pri Úrade vlády ČSFR a SR. V rámci ich pôsobenia v RV, ale i na požiadanie, resp. na základe ponuky zo strany centrálnych orgánov boli spracované a odovzdané 4 materiály /zoznam v prílohe/.

3. Výsledky medzinárodnej vedeckej spolupráce

V priebehu r. 1991 ústav pokračoval v nadviazanej spolupráci so zahraničnými partnermi: napr. s Európskym centrom pre etnické a regionálne štúdie, Univerzita - Maribor v Juhoslávii, vorkshop Democratization in Central - East Europe ..., príprava materiálu "Ethnic minorities in Slovakia", s účasťou 4 pracovníkov ústavu na podujatí v Maribore, jún 1991; pokračuje spolupráca na práci medzinárodného výskumného tímu ROSTE-UNESCO, kde v medzinárodnom projekte "Brain drain issues Europe, podiel na vypracovaní zamerania medzinárodného výskumu a účasť na práci

Task force v Benátkach /november 1991/, /expertnej skupiny, ktorej úlohou je realizácia medzinárodného komparatívneho výskumu/.

Súčasne nadviazal spoluprácu a participuje na spoločných projektoch s ďalšími zahraničnými partnermi:

- príprava spoločného výskumu s Karl-Franz Universität v Grazi, Rakúsko, Institutu für Psychologie

- v medzinárodnom projekte "Comparative research programme ... sú nadviazané kontakty a vypracovaný výskumný projekt našej výskumnej skupiny, koordinátorom úlohy je Univerzity of Ulster of Jordanstown Belfast, Sev. Írsko.

Perspektívy medzinárodnej spolupráce vyplynuli aj z aktívnej účasti pracovníkov SvÚ SAV na podujatiach s medzinárodnou účasťou:

- konferencia "Slowakisch-ungarische Nationalitäten Gespräche" Budapešť, /september 1991/ - aktívna účasť 1 pracovníka

- sympóziu "Minority in politics" usporiadané Európskou kultúrnou nadáciou, Častá /november 1991/ - aktívna účasť 5 pracovníkov /7 príspevkov/

- medzinárodná konferencia "Maďarská menšina na Slovensku a slovenská menšina v Maďarsku" - aktívna účasť 2 pracovníkov /apríl 1991 - Budapešť/

- The social culture of Gypsies and problems of inter-ethnic communications

Sympóziu "Cigány népi kultúra ...", Budapešť, september 1991, aktívna účasť 1 pracovníka.

V novembri 1991 za účelom nadviazania spolupráce pri výskume Slovákov v Maďarsku ústav prijal predsedníčku Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku p. Máriu Jakabovú a vedúcu výskumného ústavu Slovákov v Békescsabe p. Annu Divičanovú.

4. Vedecké podujatia s medzinárodnou účasťou organizované pracoviskom SAV v ČSFR

Ústav bol spoluorganizátorom Medzinárodného sympózia "Minority in politics", v novembri 1991 v Častej.

5. Členstvo a činnosť pracoviska v medzinárodných organizáciách

Dva pracovníci ústavu sú členmi European Assotiation of Experimental Social Psychology a v priebehu r. 1991 uskutočňovali viaceré

kroky na príprave podujatia tejto asociácie v ČSFR /v septembri 1992 - v DPV v Smoleniciach vedecké podujatie s medzinárodnou účasťou - "Social Psychology in 2000"/, v r. 1992 v tejto súvislosti sa do činnosti tejto asociácie zapojí celý pracovný tím ústavu.

II. Vedecká výchova a pedagogická činnosť

1. Kvalitatívne zhodnotenie vedeckej výchovy

Ústav v decembri 1990 získal štatút školiaceho pracoviska v odbore psychológia a v septembri 1991 zaradil 2 pracovníkov do externej vedeckej ašpirantúry. Ďalší pracovníci - ašpiranti boli školení na iných pracoviskách SAV a ČSAV, výsledkom je obhájenie KDP a získanie vedeckej hodnosti v jednom prípade /úspešná obhajoba na ÚEP SAV/ a odovzdanie ašpirantskej práce v druhom prípade.

2. Spolupráca s vysokými školami

Vo vedeckovýskumnej činnosti má ústav rozvinutú spoluprácu s FF UPJŠ, Katedrou psychológie FF Karlovej univerzity /spolupráca pri rozvoji sociálnej psychológie/ a ústavmi SAV a ČSAV /problematika národnostných menšín/.

Pracovníci SvÚ SAV sa zúčastňujú aj pedagogickej činnosti /6 pracovníkov/ na FF UPJŠ a TU v Košiciach na katedrách, na ktorých sa vyučujú vedné disciplíny psychológia, sociológia a história. /Súčasťou toho bola aj príprava skrípt zo sociálnej psychológie - Vybrané kapitoly ... v r. 1991 spracovanie 300 strán textu/.

IV. Organizačné, personálne, finančné a materiálne zabezpečenie

1. Zmeny v zameraní a v organizačnej štruktúre pracoviska

V náväznosti na zmeny v zameraní výskumnej činnosti v r. 1991 došlo k upresneniu výskumných úloh v súvislosti s grantovým systémom. Základnú štruktúru pracoviska tvoria 3 výskumné oddelenia, ktorým bol udelený grant. Začiatkom r. 1991 došlo k zmene organizačnej štruktúry v zmysle utvorenia uvedených oddelení a zároveň k zrušeniu ZIS. V súvislosti so zmenami v organizačnej štruktúre boli uvoľnení 8 pracovníci. Okrem toho v priebehu roku 1991 ústav zaznamenal veľký personálny pohyb

a celkovo /i napriek prijatiu nových pracovníkov/ došlo k zníženiu stavu pracovníkov.

2. Finančné a materiálne zabezpečenie

Podľa údajov z THS ústavov SAV v Košiciach bol za r. 1991 priemerný prepočítaný stav pracovníkov - 23 pracovníkov, evidenčný stav pracovníkov k 31. 12. 1991 - 28 pracovníkov, fyzický počet pracovníkov k 31. 12. - 35 pracovníkov. Celková výška mzdových prostriedkov bola 1542 tis. Kčs. Vecné neinvestičné výdaje boli 1.169 tis. Kčs, čerpané vo výške 970 tis. Kčs. Neinvestičné výdavky celkove činili 2.648 tis. Kčs. Investičné výdavky tvorili 145 tis. Kčs.

3. Náklady pracoviska na vedeckú literatúru

Celkové náklady činili 63 tis. Kčs. V nákladoch je zahrnutá úhrada za knihy, časopisy, zborníky, tlač /denníky a týždenníky/. Inpakt nákladov na 1 pracovníka činí - 2.250,- Kčs.

V. Stručná analýza vedeckej činnosti pracoviska vrátane závažných nedostatkov a prekážok vo vedecko-výskumnej činnosti pracoviska

Pri celkovom pohľade na postup prác pri riešení výskumných úloh v r. 1991 a na dosiahnuté výsledky vystupuje do popredia fakt, že napriek tomu, že v rokoch 1990 - 1991 došlo k istej reorientácii výskumného zamerania ústavu, včítane zahájenia riešenia výskumu v nových oblastiach, je badateľný progresívny trend. Podstatne sa urýchlil cyklus práce s empirickými dátami /čas od prípravy projektu po spracovanie výstupu/, skvalitnila sa publikačná činnosť a spracovávanie ďalších foriem prezentovania empirických zistení a teoretických analýz, pokrok bol zaznamenaný v rozvoji zahraničnej spolupráci. Najväčším nedostatkom boli problémy súvisiace s finančným zabezpečením činnosti ústavu, týkajúce sa nielen neskorého doriešenia financovania grantov ale aj zarážajúcich problémov pri prevádzaní neinvestičných prostriedkov /časť z nich bola predisponovaná na THS spoločenskovedných ústavov SAV v Bratislave/ a zablokovania preplatenia faktúr vo výške 189 tis. Kčs zo strany Ú P SAV v závere roka. Preplatenie týchto faktúr bolo bez vedomia ústavu prevedené na r. 1992. O tomto probléme sme informovali

predsedu SAV a vedeckého sekretára so žiadosťou o riešenie situácie, ktorá môže vážne ohroziť činnosť ústavu v r. 1992.

Napriek uvedeným okolnostiam boli dosiahnuté výsledky v r. 1991 hodnotené zo strany ústavu pozitívne. Považujeme ich za odraz zvýšenia požiadaviek na činnosť ústavu a prejav postupu vo vytýčenom smere skvalitnenia práce ústavu.

Vedecká výchova - Pracovisko SAV: **Spoločenskovedný ústav, Košice**

I. Počet vedeckých pracovníkov k 31.12.1991

č. r.	Spolu	S ved. hod.		S vedec.-pedagog. titulom		Zaradení vo vedec. kvalifik. stupňoch	
		DrSc.	CSc.	prof.	doc.	I.	IIa.
		2	3	4	5	6	7
1	11		10			1	6

II. Prehľad o výchove podľa foriem výchovy

Formy výchovy	Pracovníci zaradení do výchovy pre vlastnú potrebu			Školení pracov./pre potrebu vl.i iných pracovísk/		
	počet absolv. v sled. roku	počet zarad.do výchovy		počet absolv. v sled. roku	počet školených	
		stav-k 31.12.	z toho no-voprijatí		stav k 31.12.	z toho no-voprijatí
	8	9	10	11	12	13
2 interná ašp.						
3 účelová ašp.						
4 externá ašp.		3			2	2
5 VAPŠP x/						
6 Spolu:		3			2	2

III. Prehľad o pracovníkoch na študijnom pobyte: počet študentské vedecké sily: počet

IV. Spolupráca s vysokými školami

prednášková činnosť				vedenie seminárov				vedenie cvičení			
doma		v zahran.		doma		v zahran.		doma		v zahran.	
počet prac.	počet hod.	počet prac.	počet hod.	počet prac.	počet hod.	počet prac.	počet hod.	počet prac.	počet hod.	počet prac.	počet hod.
6	18 h. týžd.			1	3 h. týžd.			2	4 h. týžd.		

Vedenie diplomových prác: počet pracovníkov a počet dipl.prác
 Členmi komisií pre obhajoby CSc. a DrSc.: počet prac.
 Členmi skúšobných komisií: počet prac.
 Členmi vedeckých rád fakúlt a univerzít: počet prac.
 Spoločné katedry a laboratóriá:
 Spoločné riešiteľské kolektívy:

V. Stručné zhodnotenie vedeckej výchovy na ústave:

Využitie príslušnej časti grantových prostriedkov /8%/:
 Z grantových prostriedkov /VNV/ sa odčerpali finančné prostriedky na mzdy aspirantov a príslušná časť grant. prostriedkov /8%/ bola použitá pre VPS.